

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 20

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20**О - 59****УДК: 37: 371: 372: 373: 378****Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.**

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 20. — Рівне: РДГУ, 2002. — 140 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор** доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 28.02.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 2.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

технологічного рівня слугує орієнтувальною основою для розробки конкретного сценарію діяльності.

Результатом проектування творчої навчальної діяльності на технологічному рівні є своєрідний дидактичний модуль. Це сукупність взаємопов'язаних компонентів, в яких відображені результати розв'язку перерахованих вище дидактичних задач. Евристичний модуль творчої діяльності – це проект з усіма його специфічними особливостями:

- Він описує (моделює) ще неіснуючий об'єкт. В даному випадку процес творчої навчальної діяльності.
- Він може бути реалізований (в принципі) в умовах класно-урочного навчання.
- Проект є нормативним документом. Окремі його компоненти регламентують навчаючу діяльність вчителя і пізнавальну діяльність учня на рівні взаємодії.
- ЕМТД – це продукт творчої діяльності вчителя на першому етапі організації творчої навчальної діяльності. Другим її етапом є практична реалізація проекту.

У морфологічному аспекті ЕМТД є сукупністю взаємопов'язаних компонентів: модель суб'єкта діяльності, цілі діяльності, проблемно-змістове забезпечення, процедура діяльності, нормативна модель виконання творчого завдання, блок керування, засоби контролю і зворотного зв'язку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підручник для педагогів. – Видання перше. – К.: Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
2. Галатюк Ю.М. Теоретичні основи концепції модульного проектування творчої навчальної діяльності з фізики //Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка. Вип. 3. Серія: педагогічні науки: Збірник.– Чернігів: ЧДПУ, 2000.– №3.–С.24-31.
3. Галатюк Ю.М. Організація творчого навчання в сучасній школі: системно-структурний підхід //Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського гуманітарного університету. Випуск 12. Частина 2. – Рівне, РДГУ, 2000 р. – С.122-128.
4. Закота Л.А., О.І.Ляшенко. Проблемне навчання фізики: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1985. – 96 с.
5. Дружинин В.Н. Психодиагностика общих способностей. – М.: Издательский центр “Академия”, 1996. – 224с.
6. Галатюк Ю.М., Самойленко П.И., Сегеев А.В. Моделирование процесса решения творческих учебных задач по физике //Специалист. – 2001. – № 2. – С. 31-33.
7. Корольов Ф.Ф. Системный подход и возможности его применения в педагогических исследованиях //Сов. педагогика. – 1970. – №9. – С. 112).
8. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.
9. Сергеев А.В. Наблюдения учащихся при изучении физики на второй ступени обучения: Пособие для учителя. – К.: Рад. школа, 1988. – 176 с.
10. Пономарев Я.А. Психология творения. – Воронеж: Из-во НТО “МОДЭК”, 1999. – 480 с.
11. Разумовский В.Г. Развитие творческих способностей учащихся в процессе обучения физике. Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1975. – 272 с.
12. Разумовский В.Г. Методы научного познания и качество обучения //Учебная физика. – 2000. – №1. – 70-75.

Одержано редакцією 21.02.2002 р.

УДК 372.851

О.В. КРАЙЧУК

ПРО РОЗВИТОК ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ

Розбудова системи національної освіти в Україні на принципах Державної національної програми “Освіта ХХІ століття” вимагає від психолого-педагогічної та методичної науки створення моделей навчання, які задовольняли б сучасні вимоги до рівня підготовленості молодого покоління, обґрунтування новітніх технологій, здатних забезпечити задоволення

суспільних та особистих потреб кожної людини. Поява авторських шкіл, закладів освіти різних форм власності, які працюють за своїми навчальними планами, програмами і підручниками спричиняє необхідність кваліфікаційної наукової експертизи теоретико-методичного і психологічного обґрунтування використання інноваційних моделей навчання і аналізу як самого змісту освіти в цілому так і змісту окремих загальноосвітніх предметів. Виникає потреба в науковому критерії відбору змісту того чи іншого навчального предмету.

Важливе місце в процесі історичного розвитку суспільства займає забезпечення належного рівня шкільної математичної освіти. Дане питання ніколи не залишалось поза увагою владних структур, науковців та вчителів-практиків. Це зумовлювалося цілою низкою причин, серед яких варто назвати потребу у високому рівні математичної підготовки все більшої кількості наявних спеціальностей, неможливість повноцінної освіти людини без належного рівня математичної освіти, опорний характер математики при вивченні суміжних навчальних дисциплін (фізика, хімія, біологія та ін.), вплив математики на інтелектуальний розвиток особистості (логічне мислення, просторові уявлення та уява, пам'ять, алгоритмічна та інформаційна культура тощо), об'єктивну складність навчального предмета "математика" для більшості учнів та ін.

Аналіз досліджень з історії педагогіки та методики викладання математики (роботи І. Андронова, Б. Болгарського, Д. Галаніна, М. Євтуха, Л. Занкова, В. Зельцмана, А. Ланкова, М. Метельського, Б. Мітюрова, М. Нікітіна та ін.) дозволяє стверджувати, що багато країн світу вели і ведуть пошуки шляхів вдосконалення шкільної математичної освіти спрямованих на найкраще виконання соціального замовлення та задоволення особистісних потреб і запитів особистості. Одним із таких напрямків пошуків є постійне вдосконалення змісту шкільної математичної освіти.

Зміст навчання – один із найважливіших чинників, що впливають на ефективність математичної освіти учнів. Традиційний зміст навчання, що склався десятиліттями, забезпечує досить високий рівень математичної підготовки школярів. Проте зміни в галузі техніки, виробництва, освіти, комунікацій ставлять нові вимоги до математичної підготовки професійних кадрів і спонукають до переосмислення традиційного змісту, з'ясування тенденцій його дальшого розвитку. У зв'язку з цим проведемо короткий огляд структури і змісту шкільних математичних програм.

Принциповим недоліком структури і змісту шкільного курсу математики, що зберігався при всіх переглядах програм до 1964-1967рр., була невиправдано велика затрата часу на вивчення арифметики (більше половини всього навчального часу, виділеного на математику), а також ізолюваність курсів арифметики, алгебри і геометрії. У шкільному курсі математики вивчалися на той час такі предмети: арифметика, елементарна алгебра, елементарна геометрія, плоска тригонометрія. Зміст цих чотирьох предметів в основному відповідав тому рівню математичного пізнання, який був досягнутий людством до XVII століття. Суттєвим недоліком програми була відсутність необхідної пропедевтики найважливіших понять систематичного курсу алгебри і геометрії, що вивчалися, починаючи з VI класу. Наступність між курсами арифметики і алгебри, арифметики і геометрії проявлялась головним чином в оволодінні учнями необхідним для вивчення алгебри і геометрії технічним апаратом. Попередня підготовка до вивчення нового матеріалу або була зовсім відсутня, або була недостатньою. Внаслідок цього систематичні курси алгебри і геометрії фактично будувалися на порожньому місці. Учні з перших уроків алгебри і геометрії були вимушені засвоювати велике число нових, незвичних для них понять і методів міркувань.

Суттєвим недоліком цих програм була і мала кількість часу, відведеного на оволодіння курсами алгебри і геометрії. Протягом 5 років (VI–X класи) школярам потрібно було не тільки засвоїти великий за об'ємом теоретичний матеріал, але й оволодіти термінологією і символікою, технікою тотожних перетворень і геометричних побудов, методами розв'язування рівнянь, нерівностей і їх систем, різними випадками розв'язування трикутників, текстових задач і т.д.

Програма 1967р., зберігаючи значне стабільне ядро курсу, багато чим відрізнялася від діючих раніше програм. Одним із її вихідних положень є забезпечення лінійного розвитку понять від I до X класу, поступове включення в курс нових понять, забезпечення наступності між I – III та IV–V класами. У I – V класах поряд із вивченням чисел і дій над ними

розглядалися найпростіші алгебраїчні і геометричні поняття, що дозволяло вести систематичну підготовку дітей до вивчення курсів алгебри і геометрії з VI класу. Курс IV –V класів, що як і курс початкової школи, одержав назву “Математика”, був ідейно пов’язаний як із курсом I – III класів, так і з курсом VI класу. Багато традиційних питань (рівняння, нерівності, конкретні види функцій) при відповідній їх методичній обробці було введено у більш молодші класи. Це не тільки дозволило більш повніше задовольнити пізнавальні інтереси і можливості школярів, але й вивільнити у старших класах час для включення нового, багатого в ідейному відношенні матеріалу. У VI– VIII класах були збережені два предмети: алгебра та геометрія. У IX–X класах також вивчалися два предмети: алгебра і початки аналізу та геометрія.

Програма 1967р. характеризується значним підсиленням функціональної лінії курсу і збагаченням його математичними методами при збереженні, як уже відмічалось вище, значного стабільного ядра курсу. Підсилення функціональної лінії проявлялось у пропедевтиці поняття функції починаючи з IV класу, у введенні цього поняття і відповідної термінології та символіки в VI класі (раніше ці поняття вводилися з VIII класу) із паралельним розглядом геометричних перетворень; у введенні в IX класі поняття похідної, а в X – інтеграла. У VII класі були введені елементи векторної алгебри, що завершувалися в IX класі вивченням скалярного добутку векторів, а з V класу послідовно розвивався координатний метод.

Включення в загальноосвітній курс математики елементів математичного аналізу дало можливість ознайомити учнів із важливими ідеями математики. На конкретних прикладах розкрити суть деяких практично важливих методів опису і дослідження засобами математики цілого ряду фізичних явищ. Застосування інтеграла до обчислення площ і об’ємів дозволило дати єдиний метод розв’язування таких задач. Таким чином розширювалися уявлення школярів про аналітичні методи розв’язування геометричних задач.

Своєчасна підготовка в курсі математики апарату, необхідного для розгляду відповідних питань на уроках інших предметів, дозволила підвищити теоретичний рівень викладання і разом із тим підсилити прикладну орієнтацію шкільного курсу математики.

Базисна програма з математики 1981р. складалася із двох розділів: вимоги до математичної підготовки школярів (задає обов’язковий рівень підготовки учнів з курсу математики); зміст навчання (фіксує стабільний мінімальний об’єм матеріалу для обов’язкового вивчення в школі) [2]. Основним завданням вивчення математики є забезпечення міцного і свідомого володіння учнями системою математичних знань і вмінь, потрібних у повсякденному житті і трудовій діяльності кожного члена суспільства, достатніх для вивчення суміжних дисциплін і продовження освіти. Особливістю організації навчального процесу є орієнтація на безумовне досягнення всіма учнями обов’язкового рівня математичної підготовки. Рівень обов’язкової математичної підготовки визначає її нижню межу, на базі якої повинен здійснюватися подальший математичний розвиток школярів.

У курсі математики IV–V класів систематично розвивається поняття числа, формуються вміння виконувати усно і письмово арифметичні дії над числами, перекладати практичну задачу на мову математики, проводиться підготовка учнів до вивчення систематичних курсів алгебри і геометрії. Курс будується на індуктивній основі із залученням елементів дедуктивних міркувань на наочно – інтуїтивному рівні; математичні методи і закони формулюються у вигляді правил.

Курс алгебри VI–VIII класів характеризується підвищеним теоретичним рівнем навчання, поступовим посиленням ролі теоретичних узагальнень і дедуктивних висновків, забезпечується прикладна спрямованість курсу шляхом систематичного звернення до прикладів, які розкривають можливості застосування математики для вивчення дійсності і розв’язання практичних завдань. У курсі геометрії VI–VIII класів раціонально поєднується логічна строгість із геометричною наочністю. Посилюється теоретична значимість навчального матеріалу, розширюються внутрішні логічні зв’язки курсу, підвищується роль дедукції та ступінь абстракції виучуваного матеріалу. Учні оволодівають прийомами аналітико-синтетичної діяльності при доведенні теорем і розв’язанні задач.

Курс алгебри і початків аналізу IX–X класів характеризується змістовним розкриттям понять, тверджень і методів, які стосуються початків аналізу, з’ясування їх практичної значимості. При вивченні питань аналізу перевага надається використанню наочних міркувань, рівень строгості викладу визначається з урахуванням загальноосвітньої спрямованості

вивчення початків аналізу і узгодження з рівнем строгості застосувань виучуваного матеріалу в курсах суміжних дисциплін. Характерною особливістю курсу є систематизація і узагальнення знань учнів, закріплення і розвиток умінь і навичок, сформованих при вивченні курсу алгебри, що здійснюється як при вивченні нового матеріалу, так і при проведенні узагальнюючого повторення курсу. Намічена тенденція до розширення інформації про число шляхом ознайомлення з комплексними числами та діями над ними.

Курсу геометрії IX–X класів притаманний систематизуючий і узагальнюючий характер, орієнтація на закріплення і розвиток умінь і навичок, сформованих у неповній середній школі. При доведенні теорем і розв'язуванні задач активно використовуються вивчені в курсі планіметрії властивості геометричних фігур, застосовуються геометричні перетворення, вектори і координати. Високий рівень абстрактності виучуваного матеріалу, логічна строгість систематичного викладу поєднується з високим ступенем наочності. Велике політехнічне значення має ознайомлення учнів із найважливішими геометричними тілами, вміння їх зображати, обчислювати їх об'єми і площі поверхонь.

Науково-технічний прогрес нашого суспільства вносить суттєві зміни у зміст і характер учбової праці і відповідним чином відображається у вимогах до математичної освіти. Тому потрібний систематичний аналіз відповідності змісту і результатів навчання математики цілям освіти і внесення на цій основі необхідних змін у зміст навчального предмету та методіку його вивчення. Аналіз розвитку шкільних курсів математики їх теоретичних основ, задумів і фактичних результатів модернізації дозволяє виділити наступні об'єктивні тенденції розвитку шкільної математики:

- посилення загальноосвітньої ролі курсу, його гуманітаризація;
- зростання теоретичного рівня викладеного матеріалу;
- посилення прикладної та політехнічної спрямованості навчання.

Ці загальні тенденції реалізуються в змісті курсу і його структурі, в методах і формах навчання та відображаються у дидактичному забезпеченні курсу: у програмі, підручниках, методичних посібниках для вчителів, у технічних засобах навчання, у змісті і характері підготовки вчителів. Вказані тенденції не знаходяться у відношенні підпорядкованості і досить тісно пов'язані між собою. Їх комплексне врахування повинно сприяти гармонічному розвитку особистості.

У межах цих загальних тенденцій розвитку шкільного курсу математики досить чітко вимальовуються деякі важливі проблеми змісту шкільної математичної освіти у нашій державі, перспективи його вдосконалення. Розширення виходів шкільного курсу математики в практику, підвищення прикладної орієнтації і політехнічної направленості курсу безпосередньо пов'язані із відбором навчального матеріалу. Основними критеріями відбору матеріалу програми, що має прикладне значення, є широта і реальні можливості застосування того чи іншого методу, факту, закону, загальноосвітнє значення матеріалу, наявність необхідної бази для засвоєння його теоретичної і прикладної частин (або можливості її створення); доступність матеріалу при відносно невеликому часі на його пояснення і засвоєння.

Аналізуючи зміст нині діючих програм з математики для загальноосвітніх шкіл, можна зробити висновок, що зміст шкільного курсу математики в основному відповідає тому рівню математичного пізнання, який був досягнутий людством до XXVIII століття. Математичні пізнання, одержані в наступні століття, вивчаються у відповідних вищих учбових закладах. Маємо поділ математичної освіти на елементарну і вищу математику. Природно, що виникає проблема співвідношення між вищою та елементарною математиками та прагнення подолання існуючого між ними розриву.

Виходячи із психологічного принципу відбору навчального матеріалу [3], програма з математики для старших класів загальноосвітньої середньої школи має відображати три рівні: гуманітарний, загальноосвітній та математичний. Причому математичний рівень може розподілятися на два відділи. В одному основна увага приділяється дедукції і функціональним залежностям між величинами, а в другому – індукції, комбінаторному аналізу, кореляційним залежностям, що виділяються і пізнаються емпірично і статистично.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурда М. І. Принципи відбору змісту шкільної математичної освіти //Педагогіка і психологія. – 1996.– №1.– С.40–45.

2. З академії педагогічних наук України //Математика в школі.–1998.–№4.–С.2.
 3. Крайчук О. В. До проблеми відбору змісту шкільного курсу математики /Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць. – Вип.19. – Ч.1. – Харків: ХДПУ, 2001. – С. 102–106.
 4. Колмогоров А. Н. Современная математика в современной школе //Математика в школе. – 1971. – № 6. – С. 8–10.
 5. От министерства просвещения СССР //Математика в школе. – 1981. – №4. – С. 7–15.
 6. Совершенствование содержания образования в школе /Под.ред. И. Д. Зверева, М. П. Кашина. – М.: Педагогика, 1985. – 272 с.
 7. Столяр А. А. Педагогика математики. – Минск: Высшейшая школа, 1986. – 414с.: ил.
- Одержано редакцією 22.01.2002 р.

УДК 371.72:37132.1:004.5

В. Ю. ПАНАСЮК

ДЕЯКІ ГІГІЄНИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ ІНФОРМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРА

З кінця ХХ століття у суспільному розподілі праці центр уваги зміщується на види діяльності, пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій. Вирішення проблеми інформації у державі невіддільне від розв'язання проблеми інформатизації освіти [2].

Одним з шкільних предметів, який вчить дитину працювати з інформацією, розвивати логічне мислення, висувати гіпотези, приводити інформацію у систему є “Основи інформатики і обчислювальної техніки”. Поряд з визнанням необхідності та корисності введення такого курсу з застосування такої техніки у школі зростає тривога за здоров'я дітей [7].

Відомо, що комп'ютери здійснюють негативний вплив на системи організму людини [2, 3, 8]. Найбільш вразливими є нервова, імунна, ендокринна і статева системи [5, 11, 13]. Головними факторами шкідливого впливу на організм людини є: комп'ютерне випромінювання (електромагнітне і електростатичне поля), мигтіння, робоча поза, порушення ергономічних норм [1]. Особливо небезпечні ці фактори для організму дітей, вагітних жінок, людей з ослабленим імунітетом.

Опитування учнів 10-11-х класів м. Києва і Київської області показало, що тільки 23,8% дітей не відмічають втоми, працюючи за комп'ютером. Втома з'являється вже через 15-30 хвилин роботи у 6,45% учнів, через 1 годину у 17,2%, через декілька годин у 50-54%. Відчувають біль у спині – 16,7% учнів, у м'язах – 22,1%, головний біль – 36,4%, дискомфорт очей – 62,3% загальний дискомфорт – 37,7%, погіршення зору – 12,6% [4].

Протягом ряду років Інститут вікової фізіології РАО вивчав функціональний стан ЦНС, серцево-судинної системи і зорового аналізатора, загальну та розумову працездатність дітей 6 років у процесі роботи за ПК. Аналіз досліджень проводили із врахуванням групи здоров'я дітей. Було з'ясовано, що функціональний стан ЦНС і зорового аналізатора, загальна і зорова втома залежать від стану здоров'я дошкільників [11].

Як свідчать дані Польки Н. С. [6] у молодших школярів за 4 роки початкової освіти з використанням ПК, виявляється тенденція до підвищення частоти захворювань органів травлення, ЦНС, органів чуття, опорно-рухового апарату, хвороб шкіри, підшкірної клітковини у порівнянні з однолітками, що навчалися без використання ПК. Забродська Л. М. [4], яка досліджувала вплив занять інформатикою на дітей дошкільного віку вважає, що заняття в режимі праці 15 хвилин в день 1-2 рази на тиждень при дотриманні гігієнічних вимог до обладнання комп'ютерного класу не мають негативного впливу на стан здоров'я дошкільників.

Отже, результати більшості наукових досліджень свідчать про необхідність дотримання певних гігієнічних нормативів при роботі з ПК в школі. На основі аналізу даних багатьох досліджень ВООЗ в 1997р. була зроблена доповідь “Видеосплейные терминалы и здоровье пользователей” [8]. З цього періоду усі країни світу, в т.ч. і Україна, створили певні гігієнічні рекомендації для працюючих з ПК [8, 10, 12]. Постановою №9 від 30 грудня 1996 року головним санітарним лікарем України затверджені санітарні правила та норми “Влаштування і обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах (ПК)” (ДЕ ап П.І.Н. 5.5.6.009 – 98).

ЗМІСТ

Голобородько О.А. Особистісно зорієнтована парадигма та її роль в оновленні морально-виховного процесу	3
Шутяк В.Г. Метод проектів та його використання на уроках трудового навчання в початкових класах	8
Коренева І.М. Система розвитку спостережливості молодших школярів у процесі вивчення природничого матеріалу	12
Єпик О.В. Рушійні сили та закономірності формування моральних цінностей.....	15
Галатюк Ю.М. Методологічні аспекти організації творчої навчальної діяльності з фізики	20
Крайчук О.В. Про розвиток змісту шкільної математичної освіти	25
Панасюк В.Ю. Деякі гігієнічні аспекти організації уроків інформатики з використанням комп'ютера.....	29
Середюк Л.А. Збагачення навчальної та позанавчальної діяльності старшокласників елементами творчості	35
Жигір В.І. Модель змісту підготовки вчителя обслуговуючої праці	39
Ігнатенко Г.В., Матющенко Н.Ю. Особливості включення ліворуких дітей до практичної діяльності у процесі трудового навчання.....	44
Перебудова В.І. Залучення учнів 5-7 класів на уроках з обробки тканин до технологічної діяльності	47
Воїтелева Г.О., Ємельяненко Л.І. Вивчення українських національних традицій та ремесел засобами трудового навчання.....	53
Денисюк Н.В. Екологічне виховання учнів на уроках обслуговуючої праці.....	58
Кирильчук Ю. В. Зміст активних методів навчання при вивченні предмету “Основи безпеки життєдіяльності”	61
Павелків О.М. Формування в учнів інтересу до професій сфери економіки та підприємництва	65
Мельник О.В. Диференціація змісту профконсультаційної роботи з школярами в процесі профільного трудового навчання.....	70
Кротова Т.Ф. Педагогічні умови ефективного застосування особистісно-орієнтованого підходу у становленні і розвитку інтересу до музичного виконавства у старшокласників.....	74
Сверлюк Я.В. Міжособистісні умови керування дитячим музичним аматорським колективом	80
Янцур М.С. Роль і зміст курсу “Психофізіологічні основи трудової підготовки школярів” у підготовці вчителя трудового навчання.....	83
Курок В.П., Ігнатенко С.В. Деякі аспекти вирішення проблеми спеціальної технічної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання	87
Столінські З. Підготовка вчителів з техніки до реалізації загальнотехнічного змісту навчання в реформованій системі освіти в Польщі	91
Козяр М.М., Гордійчук І.І., Вовк В.Ф., Лебедюк Є.А. Актуальність самостійної роботи студентів при вивченні інженерної графіки	94
Суховайненко О.М. Розвиток пізнавальної діяльності майбутніх учителів трудового навчання в процесі вивчення технічних дисциплін	99
Матвієнко О.В. Педагогічні аспекти розробки моделі підготовки менеджера інформаційної діяльності.....	102
Петронговський Р.Р. Формування патріотизму шкільного юнацтва засобами мистецтва.....	106
Димченко С.С. Педагогічні особливості формування майбутньої професійної діяльності М.Леонтовича	110
Романчук В. П. Організаційні аспекти профорієнтаційної роботи із старшокласниками.....	116
Столярчук Б.Й., Терлецький М.М. Темброво-динамічні особливості розвитку сучасної духової музики.....	120
Филипчук М.С. Мета і зміст навчально-виховної та творчої роботи в аматорському естрадному музичному колективі.....	128
Орлов В.Ф. Саморозвиток професійної культури вчителя мистецьких дисциплін.....	131
Відомості про авторів	137

Наукове видання**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання
в закладах освіти****Збірник наукових праць****Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету****Випуск 20**

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Курченко Н. Б.
Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 09.01.2002 р. Підписано до друку 28.02.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 17,32. Обл. вид. арк. 17,93. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету. Випуск 20. — Рівне: РДГУ, 2002. — 140 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 2.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20